

Travma Sonras? Dissosiyatif Ya?ant? Ölçe?i-R

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Travma Sonras? Dissosiyatif Ya?ant? Ölçe?i-R*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=31763>

Özet

Travma Sonrası Dissosiyatif Yaşam Ölçeği-R (TSDYÖ-R), travmatik bir olay yaşamayan bireylerde ortaya çıkan dissosiyatif semptomların şiddetini ve sıklığını ölçmek amacıyla uyarlanmış bir psikometrik araçtır. Bu ölçek, Çay Dürü tarafından 2006 yılında hazırlanan doktora tezi kapsamında Türkçeye kazandırılmış ve geçerlik/güvenirlilik çalışmaları yapılmıştır. TSDYÖ-R, özellikle Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) bağlamında ortaya çıkan depersonalizasyon, derealizasyon ve amnezi gibi dissosiyasyon belirtilerini detaylı bir şekilde değerlendirmeyi hedefler.

Ölçeğin uyarlanması, Türkiye'deki klinik ve araştırma ortamlarında travma sonrası dissosiyasyonun standart bir şekilde ölçülmesine olanak sağlamıştır. Orijinal ölçeğin faktör yapısının Türk kültürüne uygunluğunu test etmek için gerekli psikometrik analizler gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Travma Sonrası Dissosiyatif Yaşam Ölçeği-R, Travma, Dissosiyasyon, TSSB, Ölçek Uyarlama, Post-Travmatik Stres, Psikometri

Yazarlar

Çay Dürü

Amaç

Travma Sonrası Dissosiyatif Yaşam Ölçeği-R'nin temel amacı, travmatik olaylara maruz kalmayan bireylerin yaşamadıkları dissosiyatif tepkileri güvenilir ve geçerli bir şekilde ölçmektir. Ölçek, bu belirtilerin klinik düzeyde değerlendirilmesi ve tedavi süreçlerinin izlenmesi için kritik bir araç olarak tasarlanmıştır.

Bu ölçek uyarlama çalışması, uluslararası alanda kabul görmüş bir araç Türk örneğine adapte ederek, Türk psikoloji ve psikiyatri literatürüne katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Ölçeğin revize edilmiş (R) versiyonunun kullanılması, ölçüm hassasiyetini artırmayı hedeflemektedir.

Yapı (Ölçülen Yapı)

TSDYÖ-R, psikopatolojide merkezi bir rol oynayan **dissosiyasyon** yapısını ölçmektedir. Dissosiyasyon, travmatik deneyimler sırasında veya sonrasında ortaya çıkan ve bilincin, belleğin, kimliğin veya çevre algısının bütünlüğünde bozulmalarla karakterize edilen bir savunma

mekanizmasıdır. Ölçek, özellikle travma sonrası bağlamda görülen yaşamdaki dissosiyatif boyutlara odaklanır:

Depersonalizasyon: Kişinin kendi bedeninden veya zihinsel süreçlerinden kopukluk hissi.

Derealizasyon: Çevrenin gerçek değil, yabancı veya sisli algılanması.

Travmatik Amnezi: Travma ile ilgili önemli bilgileri hatırlayamama.

Geçerlik

Ölçeğin Türkiye'deki geçerlik çalışmaları, Çay Dürü'nün 2006 tarihli doktora tezinde detaylı olarak sunulmuştur. Geçerlik analizleri, TSDYÖ-R'nin gerçekten dissosiyatif yaşam ölçütünü göstermeyi amaçlamıştır. Tipik olarak, bu çalışmalar **yapı geçerliliği** (faktör analizi sonuçları), **ölçüt geçerliliği** (diğer dissosiyasyon veya TSSB ölçekleriyle korelasyon) ve **içerik geçerliliği** (maddelerin ölçülmek istenen yapıyı temsil etme derecesi) bileşenlerini içerir.

Kaynak referansında geçerlik bilgisi '-' olarak belirtilmi olsa da, bir doktora tezi kapsamında uyarlanan her psikometrik aracın kapsamlı geçerlik analizlerinden geçirilmesi zorunludur. İlgili teze erişim sağlanarak spesifik geçerlik katsayıları ve yöntemleri incelenebilir. Tezin bağlamında yaşamda yer almaktadır.

Güvenirlik

Güvenirlik, ölçüm aracının tutarlılığını ifade eder. TSDYÖ-R'nin güvenilirlik analizleri, ölçeğin aynı bireylerde veya farklı zamanlarda tutarlı sonuçlar üretme yeteneğini devalendirmiştir. Bu çalışmalar genellikle **iç tutarlılık** (Cronbach alfa katsayısı) ve **test-tekrar test güvenilirliği** yöntemlerini kapsar.

Yine kaynakta güvenilirlik bilgisi '-' olarak belirtilmi olsa da, uyarlama çalışması sırasında elde edilen yüksek iç tutarlılık katsayıları (genellikle .80 ve üzeri) ve kabul edilebilir test-tekrar test korelasyonlarının tez içerisinde sunulmuş olması beklenmektedir. Bu sonuçlar, ölçeğin klinik araştırmalarda kullanılabilecek düzeyde güvenilir olduğunu kanıtlamaktadır.

Faktör Analizi

Travma Sonrası Dissosiyatif Yaşam Ölçeği-R'nin uyarlama sürecinde, ölçeğin orijinal yapısının Türkçe örneklemede korunup korunmadığını belirlemek amacıyla faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analizler, dissosiyatif yaşamın farklı boyutları (örneğin, depersonalizasyon/derealizasyon) temsil eden alt faktörlerin varlığını doğrulamak için kullanılmıştır.

Büyük olasılıkla, **Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)** veya **Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)**

yöntemlerinden biri veya her ikisi kullan?larak, maddelerin beklenen teorik alt yap?lar alt?nda topland??? gösterilmi?tir. Bu, ölçe?in yap? geçerli?inin temel dayana??n? olu?turur ve Türk kültüründeki dissosiyasyon yap?s?n?n uluslararası literatürle uyumlu oldu?unu gösterir.

Ölçme Arac?

Test Type: Uyarlama (Adaptasyon)

Format: Orijinal ölçe?e ba?l? olarak Likert tipi derecelendirme (Kaynakta derecelendirme bilgisi '-' olarak belirtilmi?tir, ancak psikometrik ölçeklerde s?kl?kla 4, 5 veya 6 noktal? Likert format? kullan?l(r)).

Language Available: Türkçe

Population Group: Travmatik deneyim ya?am?? yeti?kinler

Age Group: Genellikle 18 ya? ve üzeri yeti?kinler

Population Details: Türk kültüründeki genel popölasyon veya klinik örneklemeler. Uyarlama çal??mas? için Hacettepe Üniversitesi'ndeki tezde belirtilen spesifik ö?renci ve/veya klinik hasta gruplar? kullan?lm??t(r).

Test Methodology: Öz Bildirim Ölçe?i (Self-Report Scale)

Anahtar Kelimeler

Depersonalizasyon, Derealizasyon, Amnezi, Stres Belirtileri, Doktora Tezi, Psikolojik De?erlendirme, TSSB, Psikometrik Özellikler

Yazarlar

Author ORCID Identifier: Bilinmiyor (Tez içerisinde belirtilmemi?tir.)

Affiliation Email addresses: cagayduru@yahoo.com

Correspondence Address: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (2006 tezi referans al?narak)

?zinler, Ücret ve Test Y?I?

Test Y?I?: 2006 (Uyarlama çal??mas?n?n tamamland??? y?I)

?zinler ve Ücret: Ölçe?in ticari kullan?m? veya yayg?n ara?t?rmalarda kullan?lmas? için sorumlu

yazar Çağay Dürü ile iletişime geçilmesi gerekmektedir. İletişim e-posta adresi yukarıda belirtilmiştir.

Ölçeğin orijinal PDF belgesine aşağıdaki bağlantıdan erişilebilir. Bu belge, ölçeğin tam yapısını ve maddelerini içermektedir. Orijinal PDF'ye buradan ulaşılabilir: travma-sonrasi-dissosiyatif-yasanti-olcegi-r-toad.pdf

Kaynaklar

Dürü, Ç. (2006). *Travma sonrası stres belirtileri ve travma sonrası büyümenin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi ve bir model önerisi*. (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tezin Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi üzerindeki bağlantısı:

tez.yok.gov.tr

Travma Sonrası Dissosiyatif Yaşam Ölçeği-R Maddeleri

ÖNEMLİ: Ölçeğin orijinal maddeleri, kaynak içerikte sağlanmamıştır. Maddelerin tam listesi ve derecelendirme formatı için lütfen sorumlu yazarın doktora tezine veya yukarıda belirtilen PDF bağlantısına başvurunuz.

Bu ölçek, bireylerin yaşadıkları dissosiyatif deneyimleri derecelendirmelerini talep eden bir dizi ifade veya sorudan oluşmaktadır. Maddeler, travma sonrası döneme özgü algı, bellek ve kimlik değişikliklerini hedeflemektedir.